

ТРАДИЦИОНАЛНА КИНЕСКА КУЛТУРА У ФУНКЦИЈИ КИНЕСКЕ ЈАВНЕ ДИПЛОМАТИЈЕ

Др Љиљана Стевић¹

Апстракт: Као један од одговора на растуће неповјерење према њеним намјерама у глобалној политичкој арени, Кина је током прве двије деценије 21. вијека у великој мјери настојала да изгради и побољша властити међународни имиџ. У основи тог настојања налазила се стратегија јавне дипломатије заснована на вриједностима традиционалне кинеске културе, тј. принципу „меке моћи са кинеским карактеристикама” или „културне меке моћи” – 文化软实力. У том контексту ово истраживање ће имати два основна циља. Први циљ истраживања ће бити представљање и анализа кинеског разумијевања културе и њене улоге у изградњи националног идентитета и суочавања са „западном културном хегемонијом”. Други циљ истраживања ће бити усмјерен ка објашњењу специфичне улоге конфуцијанизма (као носеће компоненте културне дипломатије у кинеској јавној дипломатији) у изградњи међународног имиџа Кине. Истраживање ће бити засновано на анализи дискурса о значају традиционалне културе који су карактеристични за кинеску дипломатску и академску заједницу. Резултати истраживања указују да кинеска јавна дипломатија принципе традиционалне кинеске културе промовише у једну од могућих визија „вишеструких модерности”, тј. визију процеса глобализације који омогућава истовремено опстојање, али и међусобно допуњавање, различитих вриједносних/цивилизацијских образаца.

Кључне речи: традиционална кинеска култура, конфуцијанизам, културна дипломатија, јавна дипломатија, теорије вишеструке модерности, вриједности.

¹ Доцент, Филолошки факултет, Универзитет у Бањој Луци,
e-mail: ljiljana.stevic@unibl.org

Увод

Различити политички системи имају и утемељење у културним различитостима и западна и азијске цивилизације другачије перципирају међународни поредак на основу различитих културних концепата. Културни утицаји на међународни поредак су очигледни и разумијевање културних образаца одређених цивилизација и народа олакшава и тумачење понашања у међународним односима. Кина посебно инсистира на културним специфичностима и посебним кинеским приступом у међународним односима, дипломатији и креирању нових теорија заснованих на тим посебностима.

У складу са препорукама водећих теоретичара Ђингхуа школе, кинеска традиционална култура се посматра као најважнији ресурс кинеске јавне дипломатије. Традиционалне вриједности и филозофија нуде и алтернативне вриједности у рјешавању међународних проблема и виђења међународне ситуације. У том смислу повезујемо кинеске теорије међународних односа које Кина нуди као допринос у тумачењу међународних прилика у складу са „моралним реализмом“ „теоријом веза“ и „Ћјенсја“ теоријом, које се заснивају на традиционалним знањима, историји и вриједностима. Ово су неке од теорија које Кина нуди међународним партнерима као меку моћ или додатну вриједност. Посебно се у раду осврћемо на парадигму вишеструких модерности као визију процеса глобализације, који омогућава истовремено опстојање, али и међусобно надопуњавање, различитих вриједносних/цивилизацијских образаца. Парадигма вишеструких модерности је релативно нови приступ проблему модерности, „заснован на претпоставци о постојању различитих форми модерности карактеристичних за поједине цивилизације“ (Савић 2015, 151). Представници ове теорије Ајзенштат, Амасон или Вагнер одбацују универзалистички приступ проблему модерности и одвајају модернизацију од вестернизације.² Савић (2015, 152) наводи да ови аутори остављају отворена питања у вези традиционалног, модерног и постмодерног унутар појединих цивилизација, посматрајући ове категорије као трендове у одређеним структуралним и културним процесима, што их опет повезује са Веберовим приступом упоредног – историјског модела.

² Shmuel Noah Eisenstadt, Joahann Arnason, Peter Wagner.

Суштина неразумијевања развојног процеса Кине је полазна тачка универзализма и универзалности вриједности који се не могу примјенити на хибридни вриједносни модел Кине. Ово се огледа у погрешном очекивању „западног свијета“ да ће капитализам довести до прихватања „универзалних вриједности“ и људских права, демократије, до погрешног тумачења „традиционалног“ као ауторитативног и назадног, те супротног од „модерног“ / „западног“. Кинески повратак огледа се и у употреби традиционалног у наглашавању нових модерности и јачању националног идентитета кроз његово представљање као кинеског доприноса глобализацији и кинеског супротстављања дискриминацији модела универзалности, али и модерности. Кинески интелектуалци су почели да постављају питања валидности вриједносног система који је пратио кинески развој, отварање и реформе. Долазе до закључка да придржавање универзалних људских вриједности како би учествовали у доминантним глобалним токовима није прихватљиво и окрећу се карактеристичним кинеским вриједностима како би свијету понудили другачији облик модерности. Тако настаје својеврсно такмичење и сукоб између „универзалних вриједности“ и „кинеских специфичности“. (Jilin 2011,52) Џанг Судонг сматра да би кинеско прихватање универзалности представљало културну репресију и да би Кина „модерност“ платила губитком кинеског идентитета. (Zhang, 2002) Још један кинески савремени интелектуалац, Ванг Хуи, наводи модерност као привремени концепт, који је дискриминаторан јер искључује остале периоде изван модерности (Wang, 2008).

Са новом позицијом и статусом у глобалној арени, Кина настоји да редефинише и своју дипломатију и да се представи у складу са својим вриједносним тековинама, ослањајући се на специфичности своје културе.

Традиционална култура у јавној дипломатији

Са економским растом и развојем те јачањем позиције Кине у геополитичком смислу, питањима концептуализације културе и вриједносних система не бави се само кинеска академска заједница него и представници власти у циљу дефинисања стратешких термина. Тако настаје концепт дефинисан у Бијелој књизи из 2005. године, који је најприје представљен као „мирољубиви раст“ (hé píng jué qǐ-和平崛起), а касније преформулисан у „мирољубиви развој“ (hé píng fā zhǎn-

和平发展), који звучи мање агресивно, и концепт изградње „хармоничног свијета” (hé xiéshì jiè和谐世界).

Традиционална кинеска вриједност „хармонија” (和谐) може се користити у рјешавању конфликта, културних сукоба или као хармонија између природе и човјека када се говори о рјешавању глобалних проблема заштите животне средине (d’Hooge, 2010). Сам термин у себи има и карактер који означава склад или пријатељство и један је од најважнијих термина који КП Кина предвођена Си Ђинпингом користи у представљању своје и спољне и унутрашње политике. Кина у хармонији са природом и свијетом.

Хармоничан свијет представља Кину као стабилну, поузданог економског партнера и земљу која није пријетња. Фанг Чангпинг објашњава да Кина настоји да меком моћи ублажи теорију „Кина као пријетња”, стекне разумијевање међународне заједнице и подршку за мирољубиви развој. Ченгсин Пан, који се бави истраживањима метода анализе кинеске спољне политике, тврди да само посматрање не објашњава Кину у међународним односима, него води до представљања Кине као „пријетње” или „шансе”. Ослањајући се на позитивистичку традицију, и научници који „посматрају” Кину у међународним односима претпостављају да је „довољно посматрати чињенице, мјерљиве и научно подложне тестирању, без сазнавања потпуне кинеске реалности” (Pan, 2012).

У том погледу узимамо у обзир наведене епистемолошке дебате и кинеске теорије у међународним односима које заговарају дубље знање о кинеској култури, историји и вриједностима као услов за разумијевање јавне дипломатије и меке моћи која се заснива на култури. Денг Јонг (Deng Yong) је објаснио и како је „неприхватљиво да примјењујемо исту теорију на владајућу силу (САД) и на силу у расту (Кина), узимајући у обзир разлике у статусу између ове двије земље, различите ресурсе и циљеве меке моћи” (Yong 2009, 64). Термин *културне меке моћи* у Кини званично први пут наводи тадашњи генерални секретар комунистичке партије Ху Ђинтао (Hu Jintao) у извјештају на 17. конгресу КП Кине 2007. године. Он је навео културну меку моћ као приоритет кинеске спољне политике (Xinhua, 2007) У почетку академски радови на ову тему фокусирали су се на поставке Џозефа Наја³, али се дискусија наставила у уобличавању и

³ Џозеф С. Нај најприје се бавио појмом „моћи”, концепт који је по њему као „љубав”, једноставније га је „искусити него дефинисати или измјерити” (Nye,

прилагођавању разумијевања кинеског концепта меке моћи у међународним односима (Стевић, 2022).

Оснивач „Ћингхуа школе међународних односа“ професор Јан Сјуетунг (*Yan Xuetong*) навео је да се сама глобализација не односи више на борбу за земљу, ресурсе или тржишта, него више на креирање правила, постављање норми или обичаја (Xuetong, 2005, р. 94 према Leonard, 2008). Кина се, дакле, укључила у процес успостављања међународних правила, норми и теорија и представљање новог концепта „меке моћи који се заснива на култури“ и на тај начин настоји да свијету предочи кинеско виђење меке моћи које узима у обзир културу, чији термин *венхуа* (*wén huà* 文化) означава и образовање, спорт, медије. Сам термин култура има значајну улогу у кинеској новијој историји.⁴ Култура се данас посматра као кинеска глобална културна снага, помоћу које Кина настоји да „исприча своју страну приче“ у настојању да разбије „Западну културну хегемонију“ (打破西方文化霸权) и измјени неједнак однос са Западом (Li, 2016).

Концепт меке моћи у свом дискурсу Кина разматра и у домаћем и међународном контексту и то је видљиво из ријечи тадашњег

1990а, р. 49). Моћ је способност „да натјераш друге да раде оно што иначе не би радили“ (Nye, 1990b, р. 154). Нај дефинише моћ и као „способност да се постигну циљеви“ или „способност да нешто урадиш и контролишеш друге“ (Nye, 1990а, рр. 25-26). Нај се ослања на дефиниције које су прије њега дали Роберт А. Дал (*Robert A. Dall*), Ханс Моргентхау (*Hans Joachim Morgenthau*), Клаус Кнор (*Klaus Knorr*) и Реј Клајн (*Ray Claine*) и тврди да у складу са бихевиоралном дефиницијом моћи неопходно је знати преференције других ако желиш да мјериш моћ у смислу промијењеног понашања (Nye, 1990а, р. 26). Посебно издвајамо дио у коме Нај описује „промјенљиви извор моћи“ као процес у напуштању традиционалног нагласка на војну моћ и приближавање мјерењу међународне моћи на основу фактора као што су географија, становништво, сировине/ресурси (Nye, 1990а, р. 29). Када уводи идеју о мекој моћи у односу на тврду моћ, истиче да „навођење других земаља да се мијењају може се назвати директивом или командном методом примјене моћи“. При томе командна моћ се заснива на потицајима (мркве) или пријетњама (штап) (Nye, 1990а, р. 31).

⁴ Покрет 4. марта двадесетих година прошлог вијека представљао је неку врсту упозорења на „културну инвазију“ која је долазила за западним империјализмом. Затим Културна револуција (1966–1976) коју је покренуо Мао Зедонг, политички и друштвени хаос у настојању остварања Маове доминације у КП, а која је за посљедицу имала трајно уништење културне и традиционалне кинеске културне тековине.

предсједника НР Кине Ху Ђинтаоа (*Hu Jintao*) који је изјавио да је „мека моћ не само компонента националне свеобухватне моћи него и важан извор националне кохезије“ (Стевић, 2022, према: Синхуа, 2007). Медији имају велику улогу у јавној дипломатији и мекој моћи и Кина пажљиво прати свој имиџ или перцепцију у међународним круговима. Кина је свјесна важности међународног имиџа и настоји да га побољша тако што ће утицати на перцепцију кроз пројектовање меке моћи.

Концепт меке моћи често се појављује у владиним документима, академским расправама и популарним медијима и како су аутори Хонгјинг Ванг и Је Чунглиу истраживали, први пут се јавља око 1997. године у кинеским академским радовима (Wang & Lu, 2008, p. 427). Према Вангу и Лу, кинеско виђење меке моћи или *ruǎn shí lì* (软实力) представља „могућност да се други убиједе разумом и са моралним принципима“ (Wang & Lu, 2008, p. 427). Такође, виде га и као меку моћ у смислу потчињавања других без борбе и у складу са кинеском филозофијом и посебно кинеским филозофом Менцијем (Mengzi 孟子) („краљевски начин насупрот насилном путу“) (Wang & Lu, 2008, стр. 427). Ово разумијевање одговара кинеском „додатном/свеобухватном знању“, што је опет посебан начин размишљања, условљен одређеним културним, историјским и језичким одликама. Како Ванг (Wang) и Лу (Lu) објашњавају, кинеско виђење меке моћи слично је ономе што Хај види као „духовну моћ“. Мека моћ је по томе много више од „могућности да се утиче на друге земље“ и по моралном реализму кинеских аутора представља привлачност која подразумева и „могућност добијања подршке у друштву путем моралног примјера и убјеђивања“ (Wang & Lu, 2008, стр. 427).

У складу са званичним ставом и нагласком на култури као извору националне моћи, јавна дипломатија постала је примарно оруђе за Кину у развоју меке моћи. Јавна дипломатија по Најевој дефиницији примарно је усмјерена на невладине појединце и организације, а у Кини јавна дипломатија често има облик културне дипломатије, будући да се филмови, радио, телевизија, као и спорт, класификују као култура (Lai, 2012a). „Културна мека моћ“, када се термин буквално преведе (*wenhua ruan shili*, 文化软实力) на српски језик, има значење „култура као мека моћ“. Осим нагласка на културу као меку моћ коју је истакао бивши кинески предсједник Ху Ђинтао, популарно мишљење међу истраживачима у Кини је да је култура кључна за кинеску меку моћ. Предсједник НР Кине Си Ђинпинг (*Xi Jinping*) приликом обраћања радној групи на 12. Сједници Политбироа КПК

30. 12. 2013. године између осталог је истакао „да је потребно испунити четири захтјева у циљу јачања кинеске меке моћи: потреба за изградњом чврсте основе за развој културне меке моћи, потреба за истицањем кинеских вриједности, представљање јединственог шарма кинеске културе и јачање међународног дискурса”. Култура се сматра кинеским оруђем у дипломатији, које Кина користи у пројекцији меке моћи. Кинеска култура је сама по себи специфична и самим тим привлачна за јавности ван Кине, а кроз културну размјену Кина жели да се представи као цивилизована, одговорна нација која заслужује повјерење (Lai, 2012b).

Током посјете Кини високог комесара за људска права Уједињених нација Мишел Бачелет од 23. до 25. маја 2022, предсједник Си Ђинпинг је нагласио четири приоритета кинеске администрације која се односе на људска права и наглашавају потребу прихватања специфичности народа. Први циљ се односи на потребе и интересе народа као темељна сврха и циљ уз обезбјеђење бољег живота, поштовање одговарајућих путева развоја људских права на основу реалности своје земље и потреба појединачних народа. Трећи циљ односи се на увођење категорија људских права и четврти позива да се обезбједи глобално управљање људским правима, придржавање циљева Повеље УН и развијање заједничких вриједности човјечанства које би обухватило већу толерантност и разумијевање различитости (Ђи, 2022).

На основу овог можемо посматрати и концепт кинеске политике у свијету који обухвата све елементе, од инвестиција, помоћи, културне и образовне сарадње и садржи поруке и гледиште из кинеског угла. Тако Кина наглашава своју традиционалну културу, филозофију, медицину, архитектуру, борилачке вјештине и све што носи специфичну поруку о диверзитету и различитој позадини знања и разумијевања. Кинески академици тврде да су кинеска мека моћ, традиција и хармонија укоријењени у конфуцијанизму и другим кинеским мислима и школама, те као такве обезбјеђују „алтернативу самосвјесног вриједносног система Запада” (Lai, 2012b, стр. 85).

Кинеске традиционалне вриједности у спољној политици

Кинески напори у промовисању културе и остваривања политичког утицаја имају коријен у хиљадугодишњој историји кинеске мисли. Почетком 20. вијека кинески лидер Чанг Кај Шек (*Chiang Kai-shek*), или Ђанг Ђеши (*Jiang Jieshi*) по транскрипцији са стандардног

кинеског језика, у спољним пословима заступао је „принчевски пут” *wangdao* у односу на „пут хегемона” *badao*. Након доласка на власт Комунистичке партије Кине однос према хегемонији није се промијенио. Историја стратешког размишљања, која је упориште имала у филозофији и историји, указивала је на предности савеза који се остварују мирним путем у односу на контролу и јачање војске.

Културу дефинишемо као „колективни програм – менталне асоцијације, које разликују чланове једне групе или категорије људи од других” (Хофстед, 1980). Културу можемо гледати из неколико углова, а најчешће се користи „наратив” описан идиосинкретичним терминима (Фишер, 1985). За Кину је тај кључни наратив „конфуцијански” (Лиу, 2009).

Културне вриједности једне земље утичу на њену националну психологију и идентитет. Кинеске вриједности, за разлику од западних, нису универзалне, Кинези не признају универзализам као идеју него хибридниост и заснивају своје вриједности на конфуцијанизму, даоизму, будизму, мисли Маркса и Лењина. Процес формулисања вриједносног система је трајан и не заснива се искључиво на протеклој традицији, него узима у обзир промјене у друштву и свијету и обликује се. Традиционалне културне вриједности које описују Кину су хармонија, саосјећање, праведност, мудрост, оданост. Кључна вриједност је хармонија, која одсликава кинеско друштво и представља основу за дефиницију односа на различитим нивоима. Хармонија представља „избалансирану координацију” и обухвата све од разумјевања стварности до исправности у смислу пристojности и уклапања. Баланс између тијела и ума, људи и природе, координација. Вриједност хармоније није универзалност, него хибридниост и различитост.

Кина под културом подразумева све, од филма, сликарства, позоришта, музике, спорта до језика. Хофштад дефинише културу као „начин на који локално радимо одређене ствари”, те као „колективно програмирање ума, који разликује чланове једне групе или категорије од других” (Hofstede & Bond, 1998). Фишер објашњава да се култури може прићи на неколико начина, и сваки се описује својим идиосинкретичким терминима (Fisher, 1985). За Кину је кључни наративни опис културе – „конфуцијанска” и из тог разлога је важно разумјети и основне поставке конфуцијанске мисли.⁵

⁵ Конфуцијанизам се развијао у Кини у Периоду зараћених држава, да би опет био забрањен за вријеме династије Ђин (*Qin*). За вријеме династије Хан постао је

„Аутор књиге ‘Нови кинески конфуцијанизам’ Данијел Бел (*Daniel Bel*) (Bell, 2008, р. 24) пише да без обзира што је Комунистичка партија Кине (КПК) сматрала конфуцијанизам феудалним и реакционарним, сви покушаји да се искорјени конфуцијанизам, као нпр. током Културне револуције настојање да се породичне везе замјене државним, нису успјеле. Чак и мисли Мао Цедонга имају упориште у конфуцијанизму и зато су биле пријемчиве народу” (Стевић 2018,137).

Политике које Комунистичка партија Кине спроводи у данашње вријеме разликују се од оног што су кинески интелектуалци захтијевали у Покрету 4. мај, а то је да Кина безусловно прихвати западне идеје као корисне, а да одбаци властиту културу и филозофију. Данас КПК вјерује да су идеје западног свијета корисне, али Кина мора да се врати својим коријенима, конфуцијанизму, како би се поново потврдила као доминантан играч у региону. Она при томе нема намјеру да угрожава сусједе и у том смислу се спомиње опет конфуцијански принцип хармоније и хармонијских односа са сусједима. Хармонија као извозна спољна политика и конфуцијанизам као бренд утицали су на формирање културних центара који ће носити име Конфуција и представљати кинеске принципе широм свијета.

У складу са концептом хармоније, универзум уједињује различитости. Разлике нису увијек контрадикторне. Понекад су различитости неопходне за постизање хармоније (Џанг, 2013). Конфуције каже: „господин тежи ка хармонији, а не једноличности (*jūn zǐ hé ér bù tóng*, 君子和而不同)”, што значи да праведан човјек може имати своје мишљење, а не слијепо пратити друге, он настоји да оствари хармоничан суживот са њима. Исто се може примијенити и у спољној политици. Кина често настоји да истакне да поштује туђе изборе, али да слиједи свој пут. Истичући хармонију у својим говорима, кинески политичари управо покушавају да објасне могућност суживота у хармонији и слијед властитог пута.

Тако је Денг Сјаопинг дао дефиницију оријентације кинеске политике: „Мир не може постојати без развоја и развој се не може

службена идеологија Кинеског царства и остао темељем организације свих облика кинеског јавног живота до 20. вијека. Духовни фокус конфуцијанизма је овај свијет и породица, а не богови и загробни живот. Најважнији свети спис конфуцијанизма су Конфуцијева дјела *Пет класика* (Књига промјена, Књига пјесама, Књига историје, Прољећни и Љетни анали, Књига обреда). Конфуцијанизам добија на важности током Сонг династије (Сјеверна 960-1127; Јужна, 1127-1297) (Стевић, 2018, 137, према: Chaohua, 2012).

реализовати без мира. Мир је најважнији услов људске егзистенције и развоја". Кина се и тада ослањала на пет принципа које је установио премијер Џоу Енлај (*Zhou Enlai*), као водећи принцип на који се Кина ослања приликом преговора. Овај дискурс се у спољној политици такође задржао до данас. У децембру 1953. године, током преговора са делегацијом Индије, први пут је истакнуто пет принципа мирне коегзистенције: обострано уважавање територијалног интегритета и суверенитета (током Азијско-афричке конференције, преименовано у обострано уважавање суверенитета и територијалног интегритета), неагресивност, немијешање у унутрашње послове, равноправност и заједничка корист, те мирна коегзистенција. Заједничка изјава премијера Кине и Индије издата је 28. јуна, гдје се наводи Пет принципа мирољубиве егзистенције као водећих принципа у билатералним односима Кине и након тога се проглашавају нормама на којима су засновани међународни односи и спољна политика коју Кина води (Ministry of Foreign Affairs of PR China, 2019).

У наставку представљамо издвојене кинеске вриједности које илуструју на који начин конфуцијанизам обликује вриједносне ставове и примјере у спољној политици који их описују.

Саосјећање је кључна вриједност конфуцијанизма и потиче из важности поштовања породичних веза и крвне сродности. Мирна породица ће напредовати – *jiā hé wàn shì xīng*, 家和万事兴) је кинеска пословица. Ови односи се проширују са породице на пријатеље и друштво и друштвене односе, те укључују вриједности као што су мудрост, пристојност, лојалност, посвећеност.

Праведност се односи на правичност и правду. Конфуције је рекао „прави господин разумије шта је морал, мали човјек разумије само профит или добит” (*jūn zǐ yù yú xiǎo rén yù yú lì* 君子喻于义, 小人喻于利). Не постоје само личне добити, него заједничке и друштвене. Сви људи треба да теже ономе што је добро и за појединца и за заједницу. „Свако је одговоран за раст или пад државе” (*tiān xià xīng wáng , pǐ fū yǒu zé*, 天下兴亡, 匹夫有责). „Буди први који показује забринутост и задњи који тражи задовољство” (*xiān tiānxiàzhīyǒuéryǒu,hòu tiānxià zhī lè ér lè*, 先天下之忧而忧, 后天下之乐而乐).“

Пристојност наглашава скромност и поштовање закона и спријечавање изгреда. Традиционална кинеска култура поштује важност ритуала и ускладу са тим Кинези се држе одређених обичаја и ритуала током сахрана, свадби, као и у друштвеним ситуацијама током службених ручкова и вечера. Поштивање ових правила сматра

се врлином. „Непристојно је не узвратити поклон који човјек прими” (lái ér bù wǎng fēi lǐ yě, 来而不往非礼也).”

Мудрост да разликује добро од злог, да се способни људи ставе на праве позиције, да човјек познаје своје капацитете и да буде сналажљив. „Људи треба да имају мудрост и сналажљивост да контролишу зло и промовишу добро”. Након догађаја на кинеском тргу Тјенанмен (Капија небеског мира) и проблема са којима се Кина након тог инцидента суочила са међународном заједницом, Денг је издао наредбу која гласи „морамо бити мирни, мирни и мирни” (Ministry of Foreign Affairs of PR China, 2019). Наредне године развио је „Стратегију 24 карактера” – број карактера који се користи у називу, и која се преводи: „Мирно посматрати, обезбиједити позицију, мирно се носити са проблемима, скривати капацитете и добијати на времену, не истицати се, никад не преузимати вођство” (Ministry of Foreign Affairs of PR China, 2019). Ово све указује да је Кина имала намјеру да се супротстави хегемонији у међународним односима, али не на агресиван начин него опет ослањајући се на принципе мирне коегзистенције. На основу политике „једна земља, два система”, коју је предложио Денг Сјаопинг осамдесетих година, 1997. године матичној држави НР Кине враћен је Хонгконг и 1999. године Макао. Кина је 1979. године објавила и стратегију „мирног уједињења” према Тајвану, а Централна влада је касније прилагодила политику на „мирно уједињење и једна земља, два система”. Овим је стратегија „24 карактера” примјењена и у пракси. У посљедњој деценији мијења се „политика од 24 карактера”⁶ у спољним односима која је дефинисана за вријеме Денг Сјаопинга.

Поштење се односи на интегритет и кредибилитет. Конфуције каже да „људи стичу своје богатство разумно својим радом, а не кроз превару и варање”. Поштење је морална вриједност која се веома цијени у Кини и на овај начин Кина настоји да своје поступке у спољној политици истакне, наглашавајући да се придржавају традиционалних вриједности у свом дјеловању и поступању. Једна од њих је и „средњи пут” или *цонгјонг* дијалектика, која представља својеврсну основу за кинеско дјеловање у међународним односима и често је пореде са значајем Хегелове дијалектике за западне вриједности (Waltz, 1979). Овом теоријом и дискурсом у спољној политици Кина настоји да

⁶ „Мирно посматрати, обезбиједити позицију, мирно се носити са проблемима, скривати капацитете и добијати на времену, не истицати се, никад не преузимати вођство” (Министарство спољних послова НР Кине, 2019).

пројектује имиџ не само традиционалне и древне цивилизације која баштини знање на 5.000 година дугом искуству и историји, него и као непријетећи актер у међународним односима који бира средњи пут и не представља пријетњу за друге државе.

Лојалност такође можемо повезати са вриједношћу која се веже за оданост домовини и начин на који се Кина представља свијету. Иста лојалност испољава се према пријатељима и породици и проширена је на односе у свијету. Кина жели да поручи да је лојална својим пријатељима и да је та вриједност дубоко укоријењена у њеној култури. Као примјер наводимо изјаву кинеског амбасадора у БиХ господина Пинга: „Наша сарадња у борби против пандемије је управо то добро илустровала. Када је избила пандемија у Кини, српски члан Предсједништва БиХ Милорад Додик је у кратком времену упутио писмо подршке кинеском предсједнику Си Ђинпингу, док су професори и студенти УНИБЛ донирали маске кинеској страни. То ћемо заувјек памтити. Након избијања пандемије у Бањој Луци, кинеска страна је одмах реаговала и у три контингента донирала респираторе, маске, заштитна одијела, дезинфекциона и друга средства, те је организовала видео-састанак о искуствима у превенцији и контроли пандемије између кинеске стране и Медицинског факултета, као и других институција. Кинеске компаније и кинески држављани који живе и раде у БиХ су такођер пружали помоћ којом су изразили јединство са локалним грађанима. 'Прави се пријатељи у невољи познају'" (Амбасада НР Кине у БиХ, 2020).

Кина која инсистира на наративу 100 година понижења, не прихвата лако вањску критику и, по мишљењу западних медија, наступа агресивно комбинујући националистичку реторику са медицинском помоћи и са захтјевима за захвалност од земаља које примају ту помоћ уз економске пријетње (Erlanger, 2020). Овај нови стил дипломатије, чвршћи и агресивнији, добио је и назив дипломатија „Вукова ратника“ по патриотским кинеским филмовима. Кинески амбасадор у БиХ такође се укључио у ову „трку“ наратива и дискурса и одговара на сличне оптужбе, иако сличних није било у БиХ медијима (Кина данас, 2020). На питање зашто неки тврде да Кина проводи „дипломатију маски“⁷ у циљу остваривања геополитичког утицаја, амбасадор Кине у БиХ је истакао „да је то плод њихове имагинације и

⁷ Дипломатија маске – остваривање политичких и пословних веза пружањем приступа неопходној медицинској помоћи током пандемије вируса корона.

представља погрешно тумачење кинеске добре воље” (Кина, данас, 2020). Ђипинг је објаснио кроз кинеску традиционалну мисао како треба гледати на кинеску помоћ и рекао да „традиционална кинеска култура наглашава да се ‘милост капања воде треба узвратити пуним врелом’. Кад је Кина пролазила кроз најтеже тренутке у борби против епидемије, многе земље су нам помогле. Стога је, кад се промијенио епицентар, Кина у оквиру свог капацитета пружила хуманитарну помоћ многим земљама, укључујући и БиХ, како би узвратила ту добру вољу. Човјечанство се данас суочава с најозбиљнијом кризом од Другог свјетског рата. Све док некој земљи пријети епидемија, нико није сигуран. Морамо помоћи другима. У одређеном смислу, тако помажемо и себи” (Kina danas, 2020).

И у изјави: „Сада је вријеме да озбиљно размислимо о томе како да се изгради друштво заједничке будућности човјечанства” (Кина данас, 2020) видимо елементе конфуцијанизма и теорије хармоније, гдје Кина истиче да без заједничке добробити ниједна земља неће просперирати, те у складу с тим, док год се вирус не искоријени, ни једна земља неће се моћи неометано развијати, па ни Кина.

У раду ћемо представити одабране елементе кинеске традиционалне културе за које сматрамо да на најбољи начин осликавају примјену у глобалној промоцији и изградњи имица Кине.

Елементи кинеске традиционалне културе у јавној дипломатији

Образовање

Сматра се да кинеско друштво традиционално почива на образовању. Традиционална кинеска култура поклањала је велику пажњу образовању као средству за унапређење појединачне вриједности и каријере. Упориште је у конфуцијанизму, по коме Junzi 君子 племенити господин представља идеално-типско оличење моралности и психофизичке цјеловитости и савршенства. Идеал конфуцијанске државе био је да на њеном челу буде овакав човјек. У преведеном смислу, веома је важно да предсједник који води државу, као и људи око њега, буду образовани и вриједни поштовања. Џозеф Нај је образовање навео као значајан покретач меке моћи једне државе, „способност да освоји срца и умове других” (Nyе, 2004).

Кина улаже велика средства не само у високо образовање него и академску размјену, која се сматра ефикасним оруђем меке моћи. Разлози су двојаки. Студенти који студирају у Кини имају прилику упознати се ближе са кинеским обичајима, културом, уче језик, кроз језик стичу и разумијевање кинеске мисли у филозофији и кинеских вриједности. Постају својеврсни амбасадори Кине у својим земљама. Све су то предуслови за успјешнију сарадњу. У наставку ћемо представити историјат кинеског образовног система, који ће нам помоћи да разумијемо зашто је високо образовање одабрано као механизам меке моћи уопштено, а одређено ћемо се фокусирати на карактеристике високог образовања.

Образовање као дио националног идентитета потиче из древне Кине и Конфуцијевог учења да свако људско биће може да се промијени и усаврши учењем. По том учењу, образовање заједно са ритуалима и породицом представља кључне институције које људи користе у изградњи својих врлина. Кинески систем образовања почиње са испитним системима које прва уводи Суи динасија (581–618) као испите за државне службенике. Са увођењем овог испитног система у кинеској историји почиње нова ера. Испитни систем постао је оруђе и инструмент за владајућу класу да регрутује нове таленте, без обзира на поријекло, што је за обичан народ била прилика да се напредује у хијерархијски постављеном систему. Напредовање на основу знања и вјештина је почетак меритократског система у Кини. Систем државних испита додатно је развијен за вријеме династије Танг и до данас се сматра да су Танг и Хан династије оснивачи политичких и друштвених институција. Ова традиција је накратко прекинута током монголске династије, која је пажњу поклањала војним кампањама које су опет довеле Кину у интеракцију са другим дијеловима свијета. Први пут у кинеској историји култура и образовање развијали су се одвојено и док је образовање стагнирало, култура је и даље цвјетала због додира са различитим цивилизацијама.

Током Минг династије наставља се улагање у образовање, а улазни испит за државне службенике постаје сложенији, усваја се такозвани *bā gǔ wén* (巴古文), есеј од осам дијелова и стандардизација овог испита утицала је на смањење креативности самих кандидата за испите.

Почетком 16. вијека у Кину долазе и први мисионари као што је Матео Ричи (*Matteo Ricci*), који преводи књиге са запада на кинески језик и отварају мисионарске школе. Овај утицај на Кину није био значајан и није утицао на било какве измјене у образовању и култури.

Кина, као пољопривредна земља са централизованом влашћу, тада није показивала ентузијазам за западне идеје и технологије. С временом Кина се све више затвара, културни потицаји из вана јењавају и ригорозни испити престају да буду средство образовања и постају само начин напредовања у власти и друштву.

Минг владаоци, у жељи да консолидују унутрашњу власт и спријече нападе из вана, престају са поморским експедицијама те забрањују и странцима да долазе и тргују у Кини. Ова забрана је најзначајније утицала на прекид развоја и стагнацију кинеског друштва, а за вријеме Мао Цедонга (*Mao Zidong*) Конфуције и образовни систем погрешно су се кривили за стагнацију кинеског друштва која је у 19. вијеку довела до периода у кинеској историји познатог као „100 година понижења” за Кину, када је Кина постала колонија западних сила. Образовни систем заснован на конфуцијанизму досегао је финалну фазу током владавине Ћинг династије. У то вријеме циљ образовања није био пројекција кинеског утицаја на сусједне земље, него инструмент двора да одржи унутрашњи мир. Појачава се контрола власти над академским образовањем. Иако се вазалски систем синоцентричности одржао за вријеме династије Ћинг, како би се регулисали спољни односи са сусједним државама, сама Кина се затвара у самонаметнуту изолацију и то је, како је наведено, био почетак најтежег периода када Кина постаје колонија. Кинези тада увиђају супериорност западног знања и технологије и војне моћи првенствено. Ћинг власт усваја политику „Учити од варвара како би се борили против варвара” „*shī yí cháng jì yú zhī yí* 师夷长技以之一” (Cheng, 2009, стр. 106 према: Wei Yuan). То је утицало на отварање нових школа. Отвара се прва дипломатска школа за обуку преводилаца кинеских дипломата под називом *Beijing Tongwan Guan*, која се оснива у склопу Великог вијећа 1860. године. Осим формалног образовања, отварају се и школе примијењеног образовања и обуке за фабрике и бродоградњу и стотине дјеце од 14 година регрутовано је с надом да ће научити како се праве топови и бродови. Крајем 19. вијека, по угледу на Јапан, који је одмах почео слати своје студенте у иностранство, Кина предузима до тада највећи корак и шаље 30 студената у Сједињене Америчке Државе. Број је до 1875. године порастао на 120. Програм слања студената у САД прекинут је због растућег непријатељства које су студенти искусили у Америци, али започет је програм размјене и школовања у Европи, то јест Великој Британији и Француској, који се наставио и у 20. вијеку. Иако ови

пројекти студирања у иностранству нису били велики у обиму, произвели су значајне научнике, дипломате и политичаре.

Први пут Кинези уче од странаца, што је раније било незамисливо за земљу која се сматрала Централним царством и која у свом називу носи синоцентрични систем. Поред тога, власт је истрајала у намери да се кинески традиционални образовни систем задржи као основа, а да се „западно знање“ сматра надоградњом. Значи да је западна технологија била добродошла, ако вриједносни систем Запада није био пожељан.

Број студената који су студирали у западним земљама и Јапану је порастао. Прва генерација кинеских револуционара Сун Јатсен (*Sun Yatsen*), Џоу Енлаи (*Zhou Enlai*), Чанг Кајшек (*Chang Kaishek*) образовали су се у Јапану. Америчка влада је у то вријеме донијела одлуку да ће платити Кини ратне одштете из Боксерске побуне, ако се новац употреби за школовање Кинеза у америчким школама. До 1911. године 650 студената отишло је на студије у САД. У то вријеме Ђинг династија је пропала и учење од Запада претворило се у праћење и учење свега што је са Запада. Све је то оставило значајан траг на интелектуални покрет и рађање политичких партија, међу њима Националне партије (КМТ) и Комунистичке партије (КПК).

Нови образовни систем настао је под републиканским режимом, али је трајао кратко због настојања тадашњег предсједника Јуан Шекаиа (*Yuan Shikai*)⁸ да врати монархију. Многи повратници са школовања у иностранству постали су политички активисти и имали водећу улогу у свргавању Ђинг династије са власти.

Нови корак „учења са Запада“ десио се када је основана НР Кина 1949. године. У то вријеме спољна политика се водила мотом „ослањање на једну страну“, те је совјетски модел замијенио амерички и Совјетски Савез је постао дестинација број један за кинеске студенте. Западни колеџи широм Кине који су промовисали умјетност и друштвене науке, претворени су у политехничке колеџе за образовање инжењера. Наставни план и програм такође је дошао из Совјетског Савеза, али након политичког конфликта између двије земље 1950. овај модел се полако напушта. Кина улази у самоизолацију шездесетих

⁸ Yuan Shikai (кинески: 袁世凱) (16. 9. 1859. – 6. 6. 1916) кинески војни и владин званичник за вријеме Ђинг династије (крај Ђинг династије), који је касније се прогласио царем (1915–1916).

година и образовни систем бива озбиљно нарушен. У исто вријеме, без обзира на нарушен образовни систем, студенти из земаља „трећег свијета“ долазе у Кину на студије. Први страни студенти долазе 1966. године, када је 190 Африканаца из 14 земаља дошло у Кину.

Са почетком нове ере економског развоја и реформе Денг Сјаопинга и „политике отворених врата“ од 1978. године кинеска влада је обновила студентске размјене и више од 480 студената, стипендиста Владе НР Кине, отишло је у иностранство. Након 1980. кинеским студентима је било дозвољено да прихвате стипендије из иностранства и 1983. године бивши генерални секретар КПК Ху Јаобанг (*Hu Yaobang*) је изјавио да је скоро 20.000 кинеских студената студирало у иностранству. Сврха слања кинеских студената на школовање у иностранство била је као и у прошлости, за вријеме Ћинг династије, када је донијета „политика учења од Запада“. Овај пут усвајање знања са Запада односило се на усвајање нових модерних технологија како би „Четири модернизације – 四个现代“⁹ биле што успешније спроведене (Mishra, 1998).

Кина кроз своју историју показује како је образовање имало виталну улогу у развоју, а у посљедњих 40 година показује снажну наклоњеност образовању као основној компоненти стратегије да врати Кину на мјесто које јој кроз историју с правом припада, у заједницу глобалних лидера. У складу с том политиком реформа образовања је утицала на повећање броја студената, као и већег броја студената који уз помоћ државне стипендије студирају у иностранству. Бивши кинески предсједник Ћанг Земин (*Jiang Zemin*) дао је посебан допринос развоју кинеске образовне стратегије и увео концепт „обнове земље кроз науку и образовање“ – *kē jiào xīng guó*.

Кроз дуг период кинеске историје образовање је представљало механизам јачања кинеског царства и ширење кинеске културе (синоцентрични систем). Након периода „100 година понижења“ западни систем образовања постао је извор инспирације за унапређење кинеског система, а процеси студентске размјене и стицања нових знања у иностранству и даље су у току као један од најинтензивнијих елемената кинеске јавне дипломатије и меке моћи. Један од циљева НР

⁹ „Четири модернизације“, програм економске реформе коју је Кина спроводила под вођством Денг Сјаопинга, односиле су се на реформу пољопривреде, индустрије, одбране и науке и технологије.

Кине је био да од „глобалне фабрике” постане „глобални центар образовања”, у чему је постигла велике резултате.

Пекињска опера као специфичан облик традиционалне културе

Дубоко укоријењена у кинеску културу, али и филозофију, представља и осликава специфичност азијског и кинеског друштва, гдје је свака појединост важна, те гледалац и слушаалац мора да прати све, од боје до израза лица, како би схватио значење. Пекињска опера је само један облик традиционалне опере која је креирана у складу са строгим идеолошким и вриједносним системом који је владајућа аристократска класа користила да шири знање на све слојеве царског друштва. Централни дио умјетничког изражаја ове драмске форме је симболично изражавање кроз костиме и стихове. Пекињска опера представља на најбољи начин конфуцијанске вриједности са утјеловљеним друштвеним правилима, нормама, ритуалима и друштвено прихватљив модел којим се са публиком комуницира путем симболичког изражавања (Стевић, 2021). Пекињска опера води поријекло од народне представе Хуабу из средине 17. вијека и настала је комбинацијом различитих елемената. Симболичан начин изражавања присутан је и у другим облицима друштвеног комуницирања и данас и Кина као друштво високог контекста захтијева пажљиво тумачење симбола и ријечи кинеских представника како у политици, тако и у економији.

Остали важни елементи кинеске традиционалне културе крећу се од ханфу традиционалне одјеће, симболике кинеских празника, кинеског шаха, калиграфије, архитектуре, традиционалног сликарства, умјетности резаног папира, кинеског писма и тако даље. Сваки елемент носи у себи истанчану симболику и важност кинеске мисли, вриједности и традиције, која се, како видимо преводи, у различитим аспектима односа које Кина гради не само са сусједима, него и шире.

Закључак

На основу наведеног у закључку износимо да кинески повратак традиционалној култури на одређени начин представља и бунт против западних тековина универзализма који проистиче из просвјетитељства и инсистира на моделу либералне демократије.

Кинески аутори сматрају (Wang, 2008) да је универзална модерност конструкт, илузорни мит, те би „незападни“ народи требало да слиједе пут ван модерности, који води ка вишеструким модерностима. Ванг Хуи истиче да „вишеструка модерност“ укључује и признаје и вриједности и неизбјежност модерности, а с друге стране признаје различите моделе модерности који произилазе из различитих услова и традиција друштва.

У складу с тим Кина у својој традицији и вриједностима проналази модел којим користи у унутрашњој политици, али и према другим државама, настојећи понудити додатну вриједност и представити се кроз јединствен хибридни модел на коме су настајале вриједности које наводе као дио своје традиционалне културе.

Са новом позицијом и статусом у свијету Кина настоји да редифинише и своју дипломатију и да се представи у складу са својим вриједносним тековинама, ослањајући се на специфичности своје културе.

У раду су представљене одређене вриједности на које се Кина ослања и приказано је на који начин се кроз њих тумачи кинеска међународна политика. Изабрано је неколико елемената кинеске традиционалне културе по моделу који Кина користи у промоцији и јавној дипломатији.

Закључујемо да за сада Кина највише улаже у такозвану културну меку моћ и у спољнополитичкој стратегији уложила је огромне ресурсе у мрежу Конфуцијевих института, Олимпијаду 2008. године, зимску олимпијаду 2022 године, те промоцију традиционалне културе и језика. Кроз овај приступ Кина настоји да понуди додатне вриједности западном систему и да понуди нови приступ отворен за остале културе и цивилизације, који на крају води ка „вишеструким вриједностима“ или свеобухватнијем моделу који узима у обзир различите тековине и развојне моделе.

Поред тога постоје и заједничке вриједности које се могу комуницирати између различитих култура. Иако су разлике између култура велике, њихов центар се подудара и кључне вриједности и циљеви могу бити заједнички. Оно што Кина сада покушава да представи свијету су специфичности и вриједности своје традиционалне културе и тражи признање тих специфичности у западноцентричном свијету универзалних вриједности.

Библиографија

- Bell, Daniel. 2008. *China's New Confucianism*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Централни комитет КП Кине. 2017. *Говор председника Си Ђинпинга*. Доступно на: http://www.xinhuanet.com/english/special/2017-11/03/c_136725942.htm
- Cheng, Xin. 2009. Intellectual Base of China's Soft Power. In Mingjiang, L. (ed.), *Emerging Strategy in International World* (pp. 103-120). London, UK: Lexington Books.
- Chinese Government. 2013. 习近平：建设社会主义文化强国着力提高国家文化软实力. Retrieved from: http://www.gov.cn/ldhd/2013-12/31/content_2558147.htm
- Changping, Fan. 2007. A comparison of US and Chinese Soft Power and Insight for China. *World Economics and Politics*, pp. 21-27 preма: Minjiang Li (2009), *Soft Power, China's Emerging Strategy*, Lexington Books, pp. 21-45.
- D'Hooghe, Ingrid. 2010. *Limits of China's Soft Power in Europe, Beijing's Public Diplomacy Puzzle*. Hague, Netherland: Institute of International Relations "Clingendael".
- Hall, Edward. 1976. *Beyond Culture*. New York, New York: Anchor Press.
- Hartig, Falk. 2017. *Chinese Public Diplomacy: The Rise of the Confucius Institute*. UK, London: Routledge.
- Hofstede, Geerte., & Bond, Michael. 1998. "Confucious and Economic Growth: New trends in culture's consequences". *Organizational Dynamics*, 16(4), 4-21.
- Lai, Hongyi. 2012a. "The Soft Power Concept and a Rising China". In H. Lai & Y. Lu (eds.). *China's Soft Power and International Relations* (pp. 1-19). UK, London: Routledge.
- Lai, Hongyi. 2012b. Cultural Diplomacy. In H. Lai & Y. Lu (eds.). *China's Soft Power and International Relations* (pp. 83-104). UK, London: Routledge.
- Mishra, Vidya, Nand. 1988. China's Four Modernisations: Historical Perspective. *Proceedings of the Indian History Congress*, 49, 575-578. Retrieved from: www.jstor.org/sle/44148458.

- Nye, Joseph. 2004. You can't get here from there. *New York Times*. Retrieved from: <https://www.nytimes.com/2004/11/29/opinion/you-cant-get-here-from-there.html>.
- Nye, Joseph. 2004. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York, New York: Public Affairs.
- Nye, Joseph. 1990a. Bound to Lead: The Changing Nature of American Power. New York, New York: Basic Books.
- Nye, Joseph. 1990b. Soft Power. *Foreign Policy*, 80, 153-171.
- Савић, Далибор. 2015. *Актуелност Веберове методолошке концепције*. Бања Лука: Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци.
- Стевић, Љиљана. 2018. „Људска права и азијске вриједности”. *Политеиа*, 16, 133-145.
- Стевић, Љиљана. 2021. *Пекињска опера – симболика и значење у кинеској традиционалној култури*. Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци.
- Stevic, Ljiljana. 2022. „Chinese cultural soft power: A case study of Bosnia and Herzegovina”. *International Problems*. LXXIV(1): 103-129.
- Pan, Chenxin. 2012. *Knoweldge, Desire and Power in Global Politics: Western Representation of China's Rise*. UK, Cheltenham: Edward Elgar.
- Wang Hui, “'Zhongguo zhizao' yu lingleide xiandaixing” (Made in China and another modernity), *Zhuangshi zazhi*(Ornament) 181 (May 2008).
- Waltz, Kenneth. 1979. *Theory of International Politics*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Wang, Hongying., & Lu, Yeh.Chung. 2008. The conception of Soft Power and its Policy Implications: Comparative study of China and Taiwan. *Journal of Contemporary China*, 17(56), 425-447.
- Wang, Xin. 2013. Xi Jinping jianshe shehuizhuyi wenhua qinguguo zhuolitigao guojia wenhua ruan shili. *Xinhuanet*. Retrieved from: http://news.xinhuanet.com/2013-12/31/c_119499523.htm
- Wang Hui, “'Zhongguo zhizao' yu lingleide xiandaixing” (Made in China and another modernity), *Zhuangshi zazhi* (Ornament) 181 (May 2008).
- Yong, Deng. 2009. The Hard Realities: Soft Power and China in Transition. In L. Minjiang (ed.) *Soft Power: China's Emerging Strategy in International Politics* (pp. 63-83). MD, Lanham: Lexington Books.

- Zheng, Yongnian., & Zhang, Chi. 2012. Soft Power and Chinese soft power. In H. Lai & Y. Lu (eds.). *China's Soft Power and International Relations* (pp. 21-39). UK, London: Routledge.
- Zhang Xudong, „Quanchihua shidaide Zhongguo wenhua fansi: women xianzai zenyang zuo Zhongguoren?” (Reflections on Chinese Culture in the Age of Globalization: How Should We Be Chinese Now?), *Zhonghua dushu bao* (China Reading Weekly), July 17, 2002.
- Ослобођење. 2022. „Људска права познају само боље”. Приступљено 12.06.2022. <https://www.oslobodjenje.ba/dosjei/teme/ljudska-prava-poznaju-samo-bolje-766435>
- Амбасадор Кине у БиХ Ђи Пинг: Јединство и сарадња – најјаче оружје у борби свијета против пандемије 2020). *Kina danas*. Доступно на: http://www.kina-danas.com/ambasador-kine-u-bih-di-ping-jedinstvo-i-saradnja-najjace-oruzje-u-borbi-svijeta-protiv-pandemije/?fbclid=IwAR2hZWPm-taQFdaK6snGCQCjg77pSup9QNqbnXNngTqYzZSSf_Crjdsu9Fw
- Амбасада НР Кине у БиХ. 2019. Амбасадор Ђи Пинг одржао предавање посвећено Иницијативи „Појас и пут” на Свеучилишту у Мостару. Доступно на: http://ba.chineseembassy.org/ba/sgxx_5/sghd/t1669641.htm
- Министарство спољних послова НР Кине. 2019. Кинеска иницијатива Пет принципа мирне коегзистенције. Доступно на: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/ziliao_665539/3602_665543/3604_665547/t18053.shtml.
- Embassy of the PRC in the UK of Great Britain and Northern Ireland. 2007. Full text of Hu Jintao's Report delivered at the 17th National Congress of the Chinese Communist Party, 2007 <https://www.mfa.gov.cn/ce/ceuk/eng/xnyfgk/t376863.htm>

CHINESE TRADITIONAL CULTURE AS THE PR CHINA'S PUBLIC DIPLOMACY STRATEGY

Abstract: As one of the answers to the growing distrust of its intentions in the global political arena, China has made great efforts during the first two decades of the 21st century to build and improve its own international image. At the core of this effort was a strategy of public diplomacy based on the values of traditional Chinese culture, i.e. the principle of „soft power with Chinese characteristics” or “cultural soft power” – 文化 软. In this context, this research will have two main goals. The first goal of the research will be to present and analyse China’s understanding of culture and its role in building national identity in dealing with “Western cultural hegemony”. The second goal of the research will be aimed at explaining the specific role of Confucianism (as the main component of cultural diplomacy in Chinese public diplomacy) in building China’s international image. The research will be based on an analysis of the discourses on the importance of traditional culture that are characteristic of the Chinese diplomatic and academic community. The results of the research indicate that Chinese public diplomacy promotes the principles of traditional Chinese culture in one of the possible visions of “multiple modernity”, i.e. a vision of the process of globalization that enables the simultaneous existence, but also mutual complementarity, of different value/civilization patterns.

Keywords: traditional Chinese culture, Confucianism, cultural diplomacy, public diplomacy, theories of multiple modernity, values.